

WFR 2019/218

Schaamteloos

FRANK HERREVELD¹

Schaamteloosheid kent veel verschijningsvormen, denk aan het pronken met patsverige auto's, het posten van foto's op Instagram van dure wijnen, het verhullend verpakken van nieuwe feiten in een cassatiemiddel bij de Hoge Raad, frauderen, het gebruiken van gestolen informatie om belasting na te vorderen, en wellicht ook het legaal ontgaan van belastingen. Schaamteloosheid kent een persoonlijk perspectief, wat de één schaamteloos vindt, zal door een ander als betrekkelijk normaal en moreel aanvaardbaar worden gezien.

Een overtreffende trap van schaamteloosheid vormt het gedrag van staatssecretaris Menno Snel en zijn Ministerie van Financiën als het gaat om de inkomstenbelastingheffing in box 3. Met verbazing, ergernis, ten berge rijzende nekharen, antiperistaltische oprispingen en plaatsvervangende schaamte (ik ben in een ver en grijs verleden ook ambtenaar ten departemente geweest) las ik de Kamerbrief van 6 september 2019 van staatssecretaris Snel waarin hij een aanpassing van box 3 aankondigt. Het zalvende en paternalistische taalgebruik in deze brief leidde bij mij tot heftige irritaties: "Het kabinet is zich al langer bewust van de zorgen over de situatie voor spaarders." Zorgen? De Hoge Raad heeft geoordeeld dat het huidige stelsel in strijd is met de mensenrechten, dat lijkt mij van een geheel andere orde. Het is schaamteloos dat in deze brief het arrest van de Hoge Raad van 14 juni 2019 slechts in een voetnoot wordt vermeld bij de opmerking dat "er een brede politieke en maatschappelijke wens bestaat om belastingplichtigen met vooral of uitsluitend spaargeld in box 3 tegemoet te komen". Hoezo, brede politieke wens, tot bij de Hoge Raad heeft Financiën zich met hand en tand verzet, zelfs met flutargumenten, zoals het beschouwen van beleggingen in aandelen en vastgoed als risicomijdend, een argument dat door de Hoge Raad genadeloos met de grond gelijk wordt gemaakt.

De rechtsgrond van de box 3-heffing, een particulier met enig vermogen kan risicomijdend 4% rendement halen, is al snel na invoering van de Wet IB 2001 komen te ontvallen, de rente ging dalen tot (ver) onder die 4%. Er ontstond een steeds gapender gat tussen het werkelijke rendement op risicomijdende beleggingen en het fictieve rendement, dat ondanks aandrang vanuit de praktijk niet naar beneden werd bijgesteld. Zo werd box 3 een steeds lucratievere melkkoe van onredelijke belastingheffing.

Dit is des te fnuikender, omdat de rechtsgrond van de box 3-heffing eigenlijk al uiterst dubieus was. Bij invoering van de Wet IB 2001 werd het oude en constructiegevoelige systeem van heffing van inkomsten uit vermogen volgens een objectief systeem, gekoppeld aan een vermogensbelasting, vervangen door wat staatssecretaris Vermeend noemde een "robuust systeem". Het vermogen op peildatum wordt geacht een rendement te genereren van ten minste 4% en die 4% wordt als fictief inkomen (volgens de oude, door prof. Hofstra geformuleerde leer geeft een forfait velen te veel en weinigen te weinig) belast tegen het vaste IB-tarief van 30%. Dit resulteerde de facto in een vermogensbelasting van 1,2%, maar dat mocht niet zo heten, omdat we anders internationaal met onze verdragen in de knoei zouden komen. Op dat moment was de rente op staatsobligaties 4,75%, dus die 4% leek niet onredelijk. Al snel daalde deze rente, maar met de redenering dat je op lange(re) termijn moet bezien wat het rendement is, wist Financiën de box 3-heffing jarenlang droog te houden.

Tijdens de presentatie van de tweede druk van het Fiscale Handboek Inkomstenbelasting van Stevens (een impo- sant boek van 1717 bladzijden dat duidelijk maakt dat de als vereenvoudigingsoperatie aangeduide invoering van de Wet IB 2001 niet heeft geleid tot minder complexe regelgeving) waren de voor de Wet IB 2001 verantwoordelijke bewindslieden Zalm en Vermeend aanwezig in Sociëteit De Witte om de eerste exemplaren in ontvangst te nemen. In hun toespraak hielden zij het publiek voor dat zij de box 3-heffing in 2001 hadden gezien als een tijdelijke

maatregel, als opmaat naar een heffing over werkelijke rendementen, die naar verwachting (toen in 2000) het niet meer dan tien jaar vol zou houden. Inmiddels waren bijna vijftien jaar verstreken, dus groot onderhoud was hard nodig. Inmiddels zijn we weer vijf jaar verder en Financiën heeft na enkele lapmaatregelen een forse reprimande van de Hoge Raad nodig om te komen met de aankondiging dat er in 2022 een betere regeling komt.

Financiën heeft het zelfs zo ver laten komen dat de Hoge Raad wel moest constateren dat de huidige box 3-heffing in strijd is met de mensenrechten. Dit ondanks het feit dat de Hoge Raad zeer terughoudend opereert als het gaat om het constateren van mensenrechtenschending op het fiscale terrein, zie ook de rede van President Feteris bij het uitreiken van de Dieter Brüll-prijs (*WFR* 2017/29).

De Hoge Raad oordeelt dat de heffing van box 3 in de jaren 2013 en 2014 op stelselniveau een schending vormt van art. 1 Eerste Protocol bij het Mensenrechtenverdrag. Dit kan in de visie van de Hoge Raad niet door de rechter ongedaan worden gemaakt, daarvoor is politieke besluitvorming nodig. Wie verwacht had dat staatssecretaris Snel snel zijn welgemeende excuses aan de Nederlandse belastingbetalers heeft aangeboden omdat hij met zijn ministerie willens en wetens de mensenrechten schendt, komt bedrogen uit. Met de snelheid van een in de bocht afremmende slak worden reparatiemaatregelen aangekondigd. Wie verwacht dat de onethisch geheven belasting uit het verleden wordt gecompenseerd komt eveneens bedrogen uit.

Schaamteloos wordt geen excuus aangeboden voor mensenrechtenschending.

Schaamteloos wordt de in het verleden in strijd met de mensenrechten geheven belasting niet terugbetaald of gecompenseerd.

Schaamteloos wenst Financiën de heffing in box 3 in strijd met de mensenrechten nog jaren voort te zetten.

Schaamteloos kondigt Financiën de contouren van een gedrocht van een wetswijziging aan die met ingang van 2022 de mensenrechtenschending mogelijk zal verminderen.

Schaamteloos, neen, ultieme schamteloosheid is echter dat als randvoorwaarde voor de reparatie geldt dat deze budgetneutraal moet verlopen. Dit is de bloody limit! Belasting heffen in strijd met mensenrechten, op de vingers getikt worden door de Hoge Raad die al erg terughoudend is en kennelijk geen andere uitweg zag dan in deze mensenrechtenschending (prachtig formulerend) arrest te wijzen, dan ad calendas graecas de wet wijzigen en nog steeds hetzelfde bedrag aan belasting willen heffen, de uit te werken regeling moet "in ieder geval budgetneutraal" zijn. Wil Financiën bewijzen dat belastingheffing gelegaliseerde diefstal is? Dit is onethisch en fnuikend voor de belastingmoraal.

Als het Ministerie van Financiën onvoldoende retrospectie heeft om de problematiek fatsoenlijk op te lossen, zal het parlement dit onrecht moeten keren. Gelukkig zijn er in de fiscale literatuur al enkele suggesties gedaan, ik hoop dat Financiën en het parlement daar inspiratie uit putten.

Het pleidooi van Financiën jegens het bedrijfsleven om een fair share te leveren aan de belastingheffing in Nederland, komt met deze handelwijze wel in een luguber daglicht te staan. Kennelijk werkt fair share maar één kant op.